

НОВАЯ НОМЕНКЛАТУРНАЯ КОМБИНАЦИЯ (BRASSICACEAE, NEOTORULARIA)

В. Е. АВЕТИСЯН

Институт ботаники АН Армении, Ереван

Номенклатурная комбинация — *Neotorularia* — *Brassicaceae*

Установлено [3], что родовое название *Torularia* (Coss.) O. E. Schulz является более поздним омонимом *Rhodophyta* (красные водоросли). В связи с этим предложено новое название *Neotorularia* Hedge et J. Leonard [2] и одновременно опубликован ряд новых номенклатурных комбинаций в диапазоне переднеазиатских представителей рода. В числе последних из трех видов, произрастающих на Кавказе, охвачены два — *N. contortuplicata* (Steph. ex Willd.) Hedge et J. Leonard = *Torularia contortuplicata* (Steph.) O. E. Schulz и *N. torulosa* (Desf.) Hedge et J. Leonard (= "*torulosa*" (Desf.) O. E. Schulz).

Для третьего вида, эндемика Восточного Закавказья (Шехинское нагорье), новая комбинация приводится ниже:

Neotorularia eldarica (Grossh.) V. Avet., comb. nov. — *Torularia eldarica* Grossh. 1944, Нам. АЗБАХ СССР, 10:34.

Комбинации с новым родовым названием даны также для нескольких центральноазиатских видов [1].

ЛИТЕРАТУРА

1. Бочанцев В. П., Губанов А. И. Бот. журн., 73, 8, 1186—1188, 1988.
2. Hedge I., J. Leonard Bull. Jard. Bot. Nat. Belg., 56 (3—4), 393—397, 1990
3. Soják J. Sborn. Narodn. Musea v Praze, Řada B 1/2, 38, 1982

Поступило 4.1 1991 г.

УДК 631.531:581.142

ԲԱՐՁՐԱԼՆՈՒԱՅԻՆ ԲՈՒՅՍՆԵՐԻ ՍԵՐՄՆԵՐԻ ՄԼՈՒՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ՄԼՄԱՆ ԷՎՈԼՈՒԿԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

Վ. Ե. ՈՍԿԱՆՅԱՆ

ՀՀ ԳԱ Էկոլոգանոսոֆերային հետազոտությունների կենտրոն, Երևան

Սերմերի ծլունակություն — բարձրակենցախի բույսեր

Բարձրակենցախի բուսական համակցությունների վերականգնման ու մերկայանցների բուսականության պրոցեսում բացառիկ կարևոր նշանակություն ունի սերմնալին բազմացումը: Սերմերի ծլունակություն, ծլման առանձնահատկությունների պարզաբանումը իմացաբանական ու բնական բուսականության վրա մարդածին բացասական ազդեցությունը չափավորելու նպատակներ

է հետապնդում: Սույն աշխատանքը Հայաստանի ալպիական և սուբնիվալ
դոտինների քուսակաւն համակենցութիւնների սերմնային վերականգնման ու
սերմերի ծլման առանձնահատկութիւններին վերաբերելու մեր հետազոտու-
թիւնների շարունակութիւնն է [1, 2]:

Լյուսի և մէրու: Բերում են բարձրակենսային ֆլորայի որոշ ստացարար բնասիւններին
82 տեսակ բույսերի սերմերի բարձրագույն ուսումնասիրութեան արդիւնները լադուսակի):

Ու-Մերք: Համարվել են բույսերի բնական անհամարժեք լինել հասունացման խոլում:
Պարզ զրոյի է հետեւալ տարբերակներով:

1) Հսկիշ-միւսթ, ան մէջ:

2) Յերմեր բույսի տակ, զիւրի միւսթյան մէջ:

3) Շուշ: Յերքած սերմերը համարւում 20-ի պահվել են 7-ի զրոյութեան բարձրակ-
րում, ապա ձեւերի միւսթյան մէջ, առանձին զննված սերմերը պարբերաբար ստեղծում
են ենթակովել:

4) Սերմերը ձեւերի են 33-40-ի զարմայան պայմաններում:

5) Սերմերը ձեւերի են զիւրերի 0,01-ի անհամարժեք լինում միւսթյան մէջ:
Բուր լայն աւարներակներում սերմերը ձեւերի են 14-17-ի պայմաններում [2]:

Առջուկի հետ և Բնակչու: Ըստ սերմերի ծլման վիճակի ու ծլման
առանձնահատկութիւնների, հետազոտված տեսակները խմանակնում տար-
բեր են: Սերմերի ծլունակութեանը տատանվում է շատ լայն սահմաններում,
և տարբեր տեսակների մոտ կապւում է 4-ից 98 տեսակ: Տեսակների ձեւեր
անհամարժեքութիւնը (2-ի տեսակ կան հետազոտվածների 1,9-ի) օժտված
է սերմերի բարձր ծլունակութեամբ՝ 60-98-ի, ընդ որում, 11 տեսակ
(34,3 %) մոտ տեղն օտարանում է 81-98-ի սահմաններում, 11 տեսակ
մոտ՝ 61-80-ի, Համեմատաբար ցածր ծլունակութիւն (4-10-ի) զիւր
է 4 տեսակի մոտ:

Հսկիշ: տարբերակում բոլոր տեսակների սերմերի ծլունակութիւնը տա-
տանվում է 0-ից 93-ի սահմաններում, միջին ծլունակութիւնը կազմում
է 49,3 %: Սերմերի համեմատաբար բարձր ծլունակութեամբ, առաջ ու
միաժամանակյա ծլումով աչքի են ընկնում մեխակազդիկների բնականիքի տե-
սակները: 9 տեսակից 8-ի մոտ այն կապւում է 54-91-ի, ամբողջի միջին
ծլունակութիւնը՝ 67,4 %: Ընդհանուր օրինաչափութիւնից բացառութիւն
են կազմում *Cerastium cerastoides*-ը (ըստ սերմերի ծլունակութիւնի)
Herniaria incana-ն ու *Sagina procumbens*-ը (ըստ սերմերի ծլման տեղու-
թիւնի):

Fabaceae բնականիքի ներկայացուցիչները, որպէս մարդապիտանային ու
գարգալին համակենցութիւնների հիմնական բաղադրիչներ (բացառութեամբ
Trifolium repens-ի), լայնորեն տարածված են ալպիական դոտու վերին
մասում: Սերմերի ծլունակութիւնը բարձր է՝ 4 տեսակի համար այն կազ-
մում է 58-90-ի, 2 տեսակներ համեմատաբար ցածր է՝ 17 և 39 %: Սեր-
մերը զրեթե չունեն օրգանական հանգստի շրջան, ծլման ձգձգումը հիմնա-
կանում կապված է թաքս սերմերի կեղևի անջրանցիկութեան հետ: Այդ հատ-
կութիւնը բնորոշ է նաև այլալ բնականիքի այլ տեսակներին: Սերմեր
կայունութիւնը (անջրանցիկութիւնը) տարբեր է՝ կախված հասունացման
աստիճանից, որի հետեանքով լարորատոր, ինչպես նաև բնական պայման-
ներում, ծլումը ներարածվում է: Սերմերի կեղևի ամբողջականութեան մի-
թանկական խախտումը հանգեցնում է առաջ ու ղանգվածային ծլման
բնական պայմաններում սերմնաթաղանթի ճարճքումը կատարվում է էկ-

Քարեքարանդակի բույսերի սերմերի ժամանակաթիւերը, ձման սկիզբը և
տեղաթիւերը տարբեր պայմաններով

Տեսակը	Քարեքարանդակ														
	Շրջանաձև ժամանակաթիւեր -ներով					Շրջանաձև (ս"բերորդ պրը)					Շրջան տեղաթիւեր -ներով				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
<i>Arasileaceae</i>															
<i>Arabis caucasica</i> An. B. det.	5	5	5	70	2	60	6	3			9	12	108		
<i>Cardamine allaniana</i> Hoch.	10	51	51	51	5	2	5	27			12	18	200		
<i>Draba ucrainica</i> Wegr.	40	52	94	94	94	7	41	614			638		69		
<i>Draba brunnifolia</i> Steud.	71	73	73	73		7	3	14			300	20	18		
<i>Draba silquosa</i> Bieb.	0	18	0	12		4	9	3	0		8	0	110		
<i>Bryonia cretacea</i> Benth.	2	45	70	90	4	5	3	14			300	20	18		
<i>Phrygia huetii</i> (Benth.)															
Schultz	5	75	61			6	17	4			95	10	6		
<i>Paradisea carnea</i> (L.) Benth.															
(C. A. Mey.) Benth.	4	11	13	0	0	10	47	20	10	0	120	30	210	135	470
<i>Coryphaceae</i>															
<i>Arenaria dioica</i> (L.) Benth.	91										9				
<i>Corallorhiza innata</i> (L.) Benth.	0	10	4	12	0	3	11	13			1	3.5			65
<i>Cerastium semeretzki</i> Benth.	32	85			13	0	1				70	51	42		
<i>Herniaria incana</i> Lam.	72	78			10		4				110		16		
<i>Minuartia uliginosa</i> (L.) Benth.	54	47			4						30		300		
<i>Minuartia arvensis</i> (L.) Benth.					33						20				
Schischk.	78										120	20			
<i>Sagina procumbens</i> L.	58	2			2	11					11				
<i>Scleranthus uncinatus</i> Schreb.	76				7						20				
<i>Silene ruprechtii</i> Schischk.	60														
<i>Fabaceae</i>															
<i>Astragalus georgiense</i> (L.) Benth.	17		26	32	3		4	4	145				172	355	
<i>Astragalus incertus</i> Leceb.	91	2	57	26	66	4	2	1	2	4	420	240	300	151	405
<i>Hedysarum caucasicum</i> Bieb.	58				3						6				
<i>Oxytropis cretica</i> Benth.	7	22	81	70	1	10	5	1	5	451	10	216	10	46	
<i>Trifolium amblyogon</i> Benth.	61	41	14	5	1	3	3	3	3	300	17	1		4	
<i>Trifolium repens</i> L.	3				4						73				
<i>Scrophulariaceae</i>															
<i>Euphrasia pycnantha</i> (L.) Benth.	0	2	2	4	2	0	4	5	4	1	0	28	18	11	510
<i>Limnolobos apurtha</i> L.	0	1	4			0		1			0	1	8		
<i>Pedicularis armena</i> (L.) Benth.															
Huet	0	75	98	7			0	5	400		4	0	720		
<i>Pedicularis caucasica</i> (L.) Benth.	2	7	0	7	170	7	0	13	11		10	0	670		
<i>Pedicularis sibthorpiana</i> (L.) Benth.	0	25	0	79	1	8	0	6			150	0	110		
<i>Scrophularia olympica</i> Benth.	47				5	1					10		8		
<i>Veronica georgiense</i> (L.) Benth.	95										12				
<i>Veronica kurdica</i> Benth.	91				7						11				
<i>Veronica procumbens</i> (L.) Benth.	82	80			370						600		240		

լողիական գործոնների ազդեցության ներքո մերմերի կայունությունը, որպես ժամը կասեցնող պարզ նարմարիզացվածություն, նպաստում է սերմերի ժմանը գարնանը՝ սերմնածիրների կենսականության համար առավել բարենպաստ շրջանում:

Սերմերի ձյունակությամբ ու ձյան առանձնահատկություններով կադամրագրիների, ինչպես նաև խլամագկազդիների տեսակները միմյանցից

խիստ տարրերվում են: Տեսակների զգալի մասը ոժտված է սերմերի բարձր ծլունակությամբ (63—98 %), սակայն շուրջ 9 տեսակներ հսկիչ տարրերակում ցուցաբերում են ցածր ծլունակություն (մինչև 10 %), կամ բոլորովին չեն ծլում: Վերջիններիս մի մասը, սակայն, ոժտված է սերմերի պոտենցիալ բարձր ծլունակությամբ և համապատասխան պայմաններում ցուցաբերում է բարձր ծլունակություն (*P. armena*, *P. sibthorpianii*, *P. caucasicus*, *F. huettii* և այլն):

Նույսի ազդեցությունը տարբեր տեսակների ծլունակության վրա միանշանակ չէ, որոշ տեսակների վրա այն խթանող ազդեցություն է գործում (*F. huettii*, *C. szowitsii*): Հակառակ երևույթ է դիտվել *S. procumbens*-ի, *A. incertus*-ի, *O. cyanea*-ի, *T. ambricatum* և մոտ:

Բարձրալեռնային բույսերի շատ տեսակներին բնորոշ է սերմերի խոր հանգստի շրջան: Իրանց սերմերը բնական աճելուստեղծում մասսայաբար և բուռն ծլում են միայն զարնանք՝ ձմեռուձից հետո: Խեր փորձում առոր ստրատիֆիկացիայի ենթարկված սերմերի առավել բարձր ծլունակություն և ծլման արագացում դիտվել է *Pedicularis* ցեղի տեսակների, *Cardamine uliginosa*-ի, *Draba silvatica*-ի մոտ և այլն: Մակայն ծլունակության բարձրացման բնդհանուր օրինաչափություն չի դիտվել: Որոշ տեսակների մոտ (դիսպոթրապիս այն տեսակների, որոնք չունեն խորը հանգստի շրջան) դիտվել է ծլունակության իջեցում:

Ծլունակության իրական պատկերին տոտվել մոտ տվյալներն են ստացվել սերմերը պերերելիկի ջրային լուծույթում ծլեցման տարիներում: Հետազոտված 16 տեսակներից 15-ի մոտ դիտվել է ծլունակության զգալի բարձրացում: Տվյալ տարրերակում սերմերի մեջին ծլունակությունը կազմել է 56.1 %, հսկիչում այն հասնում է 34.6 %: Ծլունակության իջեցում դիտվել է բակաղգիների բնառների 3 տեսակների մոտ:

Ստացված արդյունքները ցույց են տալիս, որ, անկախ վեգետատիվ հատկությունից, բարձրալեռնային բույսերը հիմնականում տալիս են բարձր ծլունակության սերմեր: Խորը հանգստի շրջանը բնորոշ է միայն որոշ տեսակների:

Յուրաքանչյուր 1 թ. 1. 90 p.